

ارزیابی کیفیت زندگی در مرکز شهر با استفاده از فن SAW (نمونه موردی: مرکز شهر سنندج)

گلایول مکرونی*، کیومرث ایراندوست**، کیومرث حبیبی***

تاریخ دریافت مقاله: ۹۴/۶/۱۴

تاریخ پذیرش مقاله: ۹۴/۸/۵

چکیده

بهبود کیفیت زندگی در یک مکان خاص و یا برای اشخاص و گروه‌های خاص همواره کانون اصلی توجه برنامه ریزان بوده است. از طرفی در تحولات جدید شهرسازی جهان و رشد فزاینده توسعه شهری، مراکز شهری به علت قدمت و سابقه تاریخی، فرهنگی، کالبدی و ... بیشتر از سایر نواحی شهری در معرض عوارض نامطلوب توسعه شهری قرار گرفتند، به گونه‌ای که این فرایند کاهش کیفیت محیط زندگی را در این مراکز موجب شده است. از این رو در پژوهش حاضر به ارزیابی کیفیت زندگی در مرکز شهر سنندج با استفاده از شاخص‌های کمی (عینی) و کیفی (ذهنی) پرداخته شده است. روش پژوهش به صورت توصیفی- تحلیلی هست و برای جمع‌آوری داده‌ها از پرسشنامه و برداشت‌های میدانی و اسناد و مراجع کتابخانه‌ای و همچنین برای تحلیل داده‌ها از روش آنتروپی و فن Saw و نرم‌افزارهای Excel، Spss و Arcgis استفاده شده است. در این مقاله با ارزیابی شاخص‌های عینی و ذهنی کیفیت زندگی مرکز شهر در شش بعد اجتماعی، اقتصادی، کالبدی، ارتباطی، زیست‌محیطی و زیبایی‌شناختی، ۵۸٪ از شاخص‌های مورد بررسی در وضعیت نامطلوب و تنها ۱۲٪ از شاخص‌ها در وضعیت مطلوب قرار دارند که سهم بیشتر شاخص‌ها با وضعیت نامطلوب، مربوط به شاخص‌های عینی هست. همچنین کیفیت زندگی عینی و کیفیت زندگی عینی در مرکز شهر سنندج به جز در یک محله، باهم مطابقت ندارد، در نتیجه شرایط و موقعیت اقتصادی، اجتماعی و ... فرد با تصور خود فرد از زندگی‌اش، کاملاً متفاوت و حتی مغایر است.

واژگان کلیدی

کیفیت زندگی، مرکز شهر، شاخص، عینی، ذهنی، سنندج

*galayol.makroni@gmail.com

k.irandoost@uok.ac.ir

habibi_ki@yahoo.co.uk

* کارشناسی ارشد شهرسازی گرایش برنامه‌ریزی شهری دانشکده هنر و معماری دانشگاه آزاد اسلامی واحد همدان

** دانشیار گروه شهرسازی، دانشگاه کردستان

*** دانشیار گروه شهرسازی، دانشگاه کردستان

مقدمه

ارزیابی کیفیت شهری زندگی (QOL)^۱ موضوعی با اهمیت رو به رشد در ادبیات علمی است که نویسندگان مختلف، با پیشینه‌های مختلف تحصیلی، جامعه‌شناسی، جغرافیا، اقتصاد، بهداشت عمومی، حمل‌ونقل و یا مهندسی محیط‌زیست، به این موضوع پرداخته‌اند. همین امر نشان‌دهنده پیچیدگی‌های این پدیده و این که موضوع مطرح‌شده در دانش‌های مختلف قابل‌بررسی می‌باشد، است (paulo Morais et al, 2010: 398). اینک دیربازی است که توجه برنامه‌ریزان و تصمیم‌گیران شهری به مرکز شهر و ارتقای کیفیت زندگی در آن معطوف شده است. در این رهگذر برنامه‌ها و طرح‌های مختلفی برای احیای مراکز شهری در ابعاد و محورهای مختلف از جمله ترافیک، محیط‌زیست، اقتصادی، اجتماعی، گردشگری و... تهیه و تدوین شده است، فارغ از این‌که ارتقای کیفیت زندگی شهری، در عین این که مفهومی چندبعدی و میان‌رشته‌ای است، دارای وجوه ذهنی و عینی به‌صورت توأمان است. بنابراین بدون توجه به ارزش‌ها، آمال، نگرش‌ها و آرزوهای مردم و ذهنیت خاص آنان به این مفهوم راهگشا نخواهد بود. بدیهی است که ارتقای کیفیت زندگی شهری در مراکز شهری نیازمند دستیابی به معیارها و شرایطی است که آسایش و رضایت‌مندی شهروندان را از طریق برآوردن نیازهای مادی و روانی آنان پاسخ گوید. از این رو در تحقیق حاضر به ارزیابی کیفیت زندگی در مرکز شهر سنجند با استفاده از هر دو شاخص‌های ذهنی و عینی پرداخته شده است.

مبانی تحقیق

کیفیت زندگی: "کیفیت زندگی" یک مفهوم ذهنی و چندبعدی است که دربرگیرنده‌ی تمام جنبه‌های زندگی یک فرد است و مفهومی جدید در تحقیقات اجتماعی در طول دو دهه گذشته می‌باشد. کیفیت زندگی دارای ساختار پیچیده‌ای است که اغلب در رشته‌های مختلف معانی متفاوتی دارد. بسیاری از محققان تلاش کردند یک تعریف استاندارد و جامع از آن بیان کنند اما با توجه به ساختار پیچیده آن، پیدا کردن یک تعریف مشخص و ارزیابی استاندارد برای آن، واقعاً دشوار است (Ghorbani.R, et al, 2012: 298)، (Rostami.A, et al, 2012, 385)، (Hsieh.Ch, et al, 2013: 63). واژه کیفیت زندگی بیشتر با محیط طبیعی و شرایط خارجی زندگی افراد از قبیل آلودگی، کیفیت مسکن، جنبه‌های زیبایی‌شناسانه، تراکم ترافیک، شیوع جرم و مانند این‌ها مرتبط است. این متغیرها تأثیر قابل‌ملاحظه‌ای بر سطح رضایت افراد از زندگی‌شان دارد (Norman, 1972). کیفیت زندگی به‌شدت تحت تأثیر سطوح رضایت‌مندی می‌باشد که از خواسته‌های گروه‌های مختلف مردم و نیازهای جمعی حاصل می‌شود. بیشتر این رضایت‌مندی به منابع شهری بستگی دارد که هم شامل منابع مادی و هم غیرمادی است (Discoli C et al, 2013: 141). مفهوم کیفیت زندگی، معیارهای کمی و کیفی در سطوح فردی و اجتماعی را دربرمی‌گیرند که معیارهای کیفی در سطح فردی عبارت‌اند از: رضایت از زندگی، احساس شادی،... درحالی که در سطح اجتماعی شامل توانایی مشارکت و تأثیرگذاری، میزان همبستگی بین فرد و اجتماع و... می‌باشند. معیارهای عینی در سطح فردی شامل رضایت فرد از تحصیلات و... است و در سطح جامعه سنجش وضعیت محیطی، اقتصادی و اجتماعی را دربرمی‌گیرد (Mostafa, 2012).

معیارها و شاخص‌های کیفیت زندگی: به‌طورکلی دو مجموعه شاخص برای سنجش کیفیت زندگی وجود دارند که بیشتر محققان در مورد آن‌ها توافق دارند. نخستین مجموعه، شاخص‌های عینی است که به جنبه‌های مشهود و عینی زندگی شهری اشاره داشته و عناصر متعددی آن‌ها را تعریف می‌کنند (Lotfi et al, 2009). شاخص‌های عینی شرایط زندگی بیرونی و دسترسی به منابع و فرصت‌ها را در نظر می‌گیرد. (Dimitrios I. Maditinos et al, 2014). نویسندگانی چون ماسلو^۱ (۱۹۵۴) و مسکال (۱۹۷۵) برای ارزیابی کیفیت زندگی بر اساس نیازهای اولیه زندگی مانند غذا و سرپناه، نیازهایی که در تمامی فرهنگ‌ها مشترک می‌باشد، استفاده از شاخص‌های عینی را مدنظر داشتند. شاخص‌های کیفیت زندگی عینی بیشتر بر پایه‌ی مجموعه‌ای از اطلاعات جمع‌آوری شده است و از اعتبار اندازه‌گیری بیشتری برخوردار هستند اما کارامدی کمتری دارند (Lee, 2006). مطالعات بر روی کیفیت زندگی شهری عینی، بسیاری از ویژگی‌های عینی محیط شهری را در بر گرفته و اغلب شاخص‌های عینی را ترکیب کرده و می‌سنجند تا یک رتبه‌بندی از کیفیت زندگی شهری عینی برای مکان‌ها تشکیل دهند (Ulengin, 2001). دومین مجموعه شامل شاخص‌های ذهنی است که سعی می‌کند رضایت شهروندان از رفاه شهری را بسنجند، مثلاً رضایت افراد از دسترسی‌پذیری مراکز مراقبت‌های بهداشتی، دسترسی به شغل، رضایت از امنیت شهری یا دسترسی به فضاهای سبز (Lotfi et al, 2009). شاخص‌های ذهنی در سطح فردی و شخصی بیشتر به کار می‌رود و خرسندی و خشنودی افراد را در زندگی‌شان ارزیابی می‌کند. این شاخص‌ها یک ذهنیت، درون‌گرایی و تجربه‌های

فردی را نشان می‌دهد. درواقع تمرکز کیفیت زندگی بر روی "مردم" می‌باشد چون تنها مردم خودشان می‌توانند قضاوت بهتری از زندگی‌شان داشته باشند، در تجربیات زندگی فردی بسیاری از شاخص‌های اندازه‌گیری کیفیت زندگی وجود دارد. شاخص‌های ذهنی از اعتبار اندازه‌گیری کمتری برخوردار هستند اما دارای کارآمدی بیشتری هستند (Lee,2006). ارزیابی‌های ذهنی بسیاری از جنبه‌های محیط شهری می‌توانند در رضایت از نواحی شهری و رضایت کلی از زندگی نقش داشته باشند (Mccrea,2005). در سنجش کیفیت زندگی ذهنی شهری به‌جای داده‌های ثانویه، مستقیماً از شهروندان در مورد میزان رضایت آن‌ها از جنبه‌های مختلف زندگی شهری پرسیده می‌شود. سنجش شاخص‌های ذهنی وقت‌گیرتر و پرهزینه‌تر است. بااین‌حال، نتایج آن منطقی‌تر و واقعی‌تر از نتایج رویکرد نخست هستند (Lotfi et al,2009). تحقیقات تجربی از همبستگی بین شاخص‌های عینی و شاخص‌های ذهنی پشتیبانی می‌کنند (Mccrea,2006). از آنجایی که مفهوم کیفیت زندگی بسیار پیچیده است، اغلب گفته می‌شود که ترکیب این دو بعد می‌تواند تصویر خوبی از کیفیت زندگی را برای یک شخص یا یک محل فراهم آورد. درواقع کیفیت زندگی به واقعیت‌های عینی و خارجی و درک ذهنی و درونی فرد از معیارهای زندگی و همچنین خودش بستگی دارد (Dissart et al,2000).

مرکز شهر: مرکز منطقه شهری، قلب شهر است که در آن فعالیت‌های شهر به‌شدت متمرکز است، مانند فعالیت‌های اجتماعی، فرهنگی، کسب‌وکار و سرگرمی. مرکز شهر موتور اقتصادی منطقه شهری است که به نسبت سایر نقاط شهر دارای تراکم و ازدحام جمعیت بیشتری می‌باشد (Hassan.Aly et al,2011:367). مرکز شهر، محل تمرکز زندگی اجتماعی و اقتصادی منطقه‌ایⁱⁱⁱ است که مکانی برای انجام فعالیت‌های شهری و گردهمایی مردم می‌باشد و در آن بسیاری از تعاملات و تبادلات اقتصادی و خدماتی و اداری شهر صورت می‌گیرد و درواقع مرکز شهر، یک مرکز فرهنگی و مدنی^{iv} و نماد هویت جامعه به شمار می‌رود. اهمیت مرکز شهر ناشی از قدرت جاذبه آن است که بیش از هر چیز به امکانات ارتباطی و چند کارکردی بودن آن وابسته است. بر این اساس، شاید بتوان مرکز شهر را به علت تمرکز و تجمع بخش عمده‌ای از منابع انسانی، اجتماعی، اقتصادی، تاریخی، فرهنگی و کالبدی شهر در فضای محدود آن، قلب و موتور توسعه شهر دانست و توجه به ارتقا کیفیت زندگی در مرکز شهر باید مدنظر برنامه ریزان شهری قرار گیرد.

شاخص‌های پیشنهادی: در جدول ۱ به معیارها و شاخص‌های انتخاب‌شده توسط برخی محققان در زمینه کیفیت زندگی شهری اشاره شده است. همان‌گونه که در جدول ملاحظه می‌شود، در وهله اول پیدا کردن یک مجموعه ویژگی‌ها و خصوصیات مشترک به‌منظور شاخص‌سازی و مفهوم‌سازی کیفیت زندگی شهری تقریباً غیرممکن به نظر می‌رسد. در وهله دوم شاخص‌ها از حالت‌های کمی به‌صورت‌های کیفی و عالی ارتقاء پیدا کرده‌اند و شاخص‌های اجتماعی و کیفی نفوذ بیشتری در ادبیات کیفیت زندگی پیدا کرده‌اند.

جدول ۱: خصوصیات و ویژگی‌های کیفیت زندگی شهری از منظر محققین مختلف

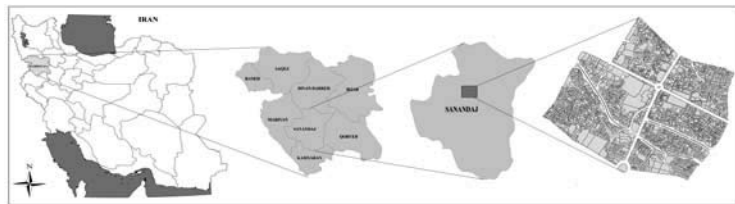
منبع	خصوصیات و ویژگی‌های بکار گرفته شده
۱	Lui,1976 ۱- اقتصادی، ۲- سیاسی، ۳- محیطی، ۴- اجتماعی، ۵- بهداشتی و آموزشی
۲	Boyer and Savageau, 1981 ۱- آب و هوا، ۲- مسکن، ۳- بهداشت عمومی و محیطی، ۴- جنایت، ۵- حمل‌ونقل، ۶- آموزشی، ۷- هنر ۸- تفریح، ۹- اقتصادی
۳	Human Dev.Index (UNDP, 1994) ۱- زندگی مورد انتظار، ۲- نرخ بی‌سوادی بزرگسالان، ۳- متوسط قدرت خرید
۴	Physical QOL Index (ICQOL . 1996) ۱- مرگ و میر کودکان، ۲- زندگی مورد انتظار، ۳- نرخ بی‌سوادی بزرگسالان
۵	Protassenko, 1997 ۱- درآمد ماهیانه هر فرد، ۲- توزیع درآمد، ۳- هزینه ماهیانه غذا
۶	Peggy, Schyns and Joroen Boelhouwer,2000 ۱- مسکن، ۲- بهداشت ۳- قدرت خرید ۴- فعالیت‌های فراغتی، ۵- تحرک، ۶- مشارکت اجتماعی، ۷- فعالیت‌های ورزشی، ۸- تعطیلات
۷	Massam,2002 ۱- درآمد ۲- محیط‌زیست ۳- بهداشت ۴- آموزش ۵- مشارکت ۶- نابسامانی اجتماعی
۸	Garhammer,2009 ۱- رفاه اجتماعی، ۲- رفاه اقتصادی ۳- رفاه فرهنگی ۴- رفاه زمانی ۵- رفاه فضایی
۹	Neusa Sica da Rocha ۱- بهداشت عمومی، ۲- فعالیت ۳- انرژی ۴- روابط شخصی ۵- امور مالی ۶- مسکن ۷- شهرت و اعتبار ۸- کیفیت کلی زندگی

در این تحقیق کیفیت زندگی شهری را با توجه به مجموعه نظریات و مطالعات انجام شده و ماهیت چندبعدی آن در شش بعد اجتماعی، اقتصادی، کالبدی و زیرساختی، ارتباطی و حمل و نقل، زیست محیطی و زیبایی شناسی مورد بررسی قرار می دهیم و به منظور اندازه گیری و سنجش دقیق و کامل هر یک از این ابعاد، شاخص هایی تعیین و در جدول ۳ آورده شده است.

محدوده مورد مطالعه

به منظور شناسایی و تعیین محدوده ی مرکز شهر سنندج شاخص های کارکردی، جمعیتی، زیبایی شناختی و ترافیکی بررسی شده است. نقشه ۱ محدوده های عملکردی شاخص های چهارگانه تعیین محدوده مرکز شهر را نشان می دهند. محدوده مورد مطالعه شامل ۶ محله آغازمان، ژاندارمری، قطارچیان، میان قلعه، سرپوله و قسمت جنوبی محله چهارباغ می باشد.

مساحت	جمعیت	خانوار	بعد خانوار
۷۴۲۰۰۰	۱۲۴۴۸	۳۵۴۵	۳.۵۱

جدول ۲- مشخصات عمومی مرکز شهر سنندج

نقشه ۱- محدوده مرکز شهر سنندج

روش تحقیق

در این تحقیق برای سنجش نظرات و ابعاد ذهنی کیفیت زندگی در محلات مرکز شهر، به جمع آوری اطلاعات با استفاده از پرسشنامه پرداخته شده است. با توجه به جامعه آماری شهروندان ساکن در محدوده مورد مطالعه که ۱۲۴۴۸ نفر می باشد و با استفاده از فرمول کوکران، حجم نمونه پرسشنامه تعیین شده است و تعداد ۳۷۳ پرسشنامه در قالب ۶۲ پرسشنامه که تعداد سؤالات ۴۴ سؤال می باشد، در هر یک از محله های مورد مطالعه بین افراد توزیع شد.

$$N = \frac{\frac{t^2 pq}{d^2}}{1 + \frac{t^2 pq}{d^2} - 1} \quad T = 2 \quad p = 0.7 \quad q = 0.3 \quad d = 0.05 \quad N = 372.72 \approx 373$$

برای اطمینان از اعتبار و پایایی پرسشنامه از آلفای کرونباخ استفاده شده است. پرسشنامه در چارچوب طیف لیکرت ۵ تایی تنظیم و با کمک نرم افزار SPSS امتیازدهی آن انجام گرفته است. همچنین برای سنجش ابعاد عینی کیفیت زندگی از آمار و اطلاعات اسنادی- کتابخانه ای، طرح جامع و برداشت میدانی استفاده شده که در این راستا از نرم افزار ARCGIS نیز استفاده کرده ایم.

روش تحلیل شاخص های عینی و ذهنی

در نهایت با استفاده از روش آنتروپی که در ادامه توضیح داده شده، وزن معیارهای ذهنی و عینی را تعیین کرده و در چارچوب مدل saw^v، محله ها را برحسب این معیارها طبقه بندی کرده ایم و برای انجام محاسبات از نرم افزار Excel استفاده شده است. برای استفاده از فن saw ابتدا وزن هر یک از شاخص ها با استفاده از فن آنتروپی تعیین می گردد. در وزن دهی ابتدا مقدار نماد E را با استفاده از رابطه زیر محاسبه می کنیم.

$$E = -K \sum_{i=1}^n [p_i \cdot \ln p_i]$$

به گونه ای که K یک ثابت مثبت می باشد. پس از آن مقدار مشخص P را به ازای هر i و j با استفاده از رابطه زیر مورد محاسبه قرار می دهیم:

$$p_{ij} = \frac{n_{ij}}{\sum_{i=1}^n n_{ij}} \quad \forall i, j$$

به طوری که $k = \frac{1}{\sum_{i=1}^n p_i \ln p_i}$ است.

اینک عدم اطمینان یا درجه انحراف (d_j) از اطلاعات ایجاد شده به ازای شاخص j ام بدین قرار است:

$$d_j = (1 - E_j) \cdot \forall j$$

و سرانجام برای اوزان (W_j) از شاخص های موجود خواهیم داشت:

$$w_j = \frac{d_j}{\sum_i^n d_i}, \forall j$$

که با مفروض بودن بردار W (اوزان اهمیت از شاخص‌ها) برای آن، مناسب‌ترین گزینه (A^*) به صورت زیر محاسبه می‌شود:

$$A^* = \left\{ A_i | \max \frac{\sum_j w_j \cdot r_{ij}}{\sum_j w_j} \right\}$$

و چنانچه $\sum_j w_j = 1$ باشد، داریم:

$$A^* = \{A_i | \max \sum_j w_j \cdot r_{ij}\}$$

یافته‌ها

تعیین وزن و اهمیت شاخص‌ها

در این پژوهش مجموعه شاخص‌های مورد مطالعه ۳۳ شاخص است که در دو بعد شاخص‌های عینی و ذهنی تقسیم‌بندی و امتیازدهی شده است (جدول ۳). وزن شاخص‌ها برگرفته از درجه توزیع آن‌ها، در قالب یک صفحه مختصات است که در اینجا با استفاده از روش آنتروپی بر اساس میزان پراکندگی آن‌ها محاسبه می‌شود.

جدول ۳- امتیاز شاخص‌های مورد مطالعه در ارتباط با سنجش کیفیت زندگی در مرکز شهر سمنجان (□) ابعاد ذهنی ■ ابعاد عینی)

۲	۱	۳	۲	۲	۲	۲	هزینه تأمین نیازهای پایه ■
۲۸۲	۲۸۷	۳۰۲	۲۵۷	۲۰۹	۲۰۹	۲۰۹	رضایت شغلی □
۵	۵	۵	۵	۵	۵	۵	تأسیسات و تجهیزات شهری ■
۳۰۷۵	۴۰۱۱	۳۰۴۲	۴۰۱۶	۳۰۷۶	۴۰۲۳	۴۰۲۳	ضرب تکفل ■
۱۰۰۰۰۰۰	۱۳۷۳۰۱۵	۱۷۰۳۳۸۰	۱۵۴۲۸۵۷	۹۱۳۲۲۵	۱۱۴۳۶۵۰	۱۱۴۳۶۵۰	میانگین درآمد ■
۳۷۵۰۰۰	۳۵۰۰۰۰	۶۵۰۰۰۰	۴۰۰۰۰۰	۳۲۵۰۰۰	۳۶۰۰۰۰	۳۶۰۰۰۰	میانگین اجاره‌بها ■
۱۰۵۰۰۰۰۰	۱۳۵۰۰۰۰۰	۳۰۰۰۰۰۰۰	۱۵۰۰۰۰۰۰	۱۳۵۰۰۰۰۰	۱۲۰۰۰۰۰۰	۱۲۰۰۰۰۰۰	متوسط قیمت زمین ■
۳۰۴۵	۴۰۰۵	۳۰۴۱	۳۰۳۲	۳۰۵۶	۳۰۴۷	۳۰۴۷	تأمین نیازهای روزمره □
۴	۳۰۳	۳۰۶	۳۰۶	۴	۴	۴	فضای قابل سکونت ■
۸۴۰۷۲	۸۲۶۵	۸۵۰۳۱	۸۴۸۵	۸۵۸۰	۸۲۵۹	۸۲۵۹	درصد باسوادان ■
۲۱۰۳۰	۲۴۸۵	۲۱۰۱۹	۲۲۰۳۳	۲۳۰۳۰	۲۷۰۴۲	۲۷۰۴۲	میانگین مدت اقامت ■
۲۰۵۲	۲۰۷۳	۲۰۶۰	۲۰۵۵	۲۰۸۲	۲۰۶۹	۲۰۶۹	روابط همسایگی □
۲۰۴۴	۲۰۸۸	۲۰۸۸	۲۰۹۸	۲۰۱۶	۲۰۳۰	۲۰۳۰	فضاهای پیاده □
۲۰۱۷	۲۰۹۵	۲۰۹۰	۲۰۵۲	۲۰۷۲	۲۰۲۰	۲۰۲۰	فضاهای باز و سبز عمومی □
۲۰۵۵	۲۰۷۸	۲۰۷۳	۲۰۷۸	۲۰۷۹	۲۰۶۱	۲۰۶۱	فضاهای گذران اوقات فراغت □
۲۰۸۲	۴۰۱۴	۴۰۰۳	۴۰۵۱	۴۰۲۹	۴۰۰۶	۴۰۰۶	مشارکت اجتماعی □
۲۰۶۵	۲۰۶۰	۳۰۱۶	۳۰۰۳	۲۰۸۹	۲۰۹۵	۲۰۹۵	امنیت اجتماعی □
چهارباغ	آغازمان	ژاندرمری	قطارچیان	میان قلعه	سرتپوله	شخص محله	

ادامه‌ی جدول ۳- امتیاز شاخص‌های مورد مطالعه در ارتباط با سنجش کیفیت زندگی در مرکز شهر سمنج (□ ابعاد ذهنی ■ ابعاد عینی)

شاخص	کالبدی				ارتباطی				زیست‌محیطی			زیبایی‌شناسی		
	کیفیت ساختمان ■	دانه‌بندی بافت ■	درصد واحدهای مسکونی تک‌واحدی ■	تسهیلات شهری □	وسایل حمل‌ونقل عمومی □	کیفیت معابر ■	ترافیک ■	پارکینگ ■	دسترسی سواره به واحدهای مسکونی □	آلودگی بصری ■	آلودگی فیزیکی ■	آلودگی هوا ■	آلودگی صوتی □	نفوذپذیری ■
محل	۲۰۲۵	۱۳۰۸	۴۰۶۲	۲۸۴	۳۰۲۵	۲۰۳۶	۲۰۴۴	۲۰۶۸	۳۰۷۱	۲۰۴۲	۲۰۷۴	۱۴۱۶۸	۳۰۳۳	۲
سرپوله	۲۰۲۵	۱۳۰۸	۴۰۶۲	۲۸۴	۳۰۲۵	۲۰۳۶	۲۰۴۴	۲۰۶۸	۳۰۷۱	۲۰۴۲	۲۰۷۴	۱۴۱۶۸	۳۰۳۳	۲
میان قلعه	۲۰۲۵	۱۳۰۸	۴۰۶۲	۲۸۴	۳۰۲۵	۲۰۳۶	۲۰۴۴	۲۰۶۸	۳۰۷۱	۲۰۴۲	۲۰۷۴	۱۴۱۶۸	۳۰۳۳	۲
قطارچیان	۲۰۲۵	۱۳۰۸	۴۰۶۲	۲۸۴	۳۰۲۵	۲۰۳۶	۲۰۴۴	۲۰۶۸	۳۰۷۱	۲۰۴۲	۲۰۷۴	۱۴۱۶۸	۳۰۳۳	۲
ژاندارمری	۲۰۲۵	۱۳۰۸	۴۰۶۲	۲۸۴	۳۰۲۵	۲۰۳۶	۲۰۴۴	۲۰۶۸	۳۰۷۱	۲۰۴۲	۲۰۷۴	۱۴۱۶۸	۳۰۳۳	۲
آغازمان	۲	۱۳۰۸	۴۰۶۲	۲۸۴	۳۰۲۵	۲۰۳۶	۲۰۴۴	۲۰۶۸	۳۰۷۱	۲۰۴۲	۲۰۷۴	۱۴۱۶۸	۳۰۳۳	۲
چهارباغ	۲	۱۳۰۸	۴۰۶۲	۲۸۴	۳۰۲۵	۲۰۳۶	۲۰۴۴	۲۰۶۸	۳۰۷۱	۲۰۴۲	۲۰۷۴	۱۴۱۶۸	۳۰۳۳	۲
۴۷۰۲۹	۱۸۳	۱۸۳	۱۸۳	۱۸۳	۱۸۳	۱۸۳	۱۸۳	۱۸۳	۱۸۳	۱۸۳	۱۸۳	۱۸۳	۱۸۳	۱۸۳
۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲
۲۰۳۱	۱۶۷۸۶	۲۰۳۱	۱۶۷۸۶	۲۰۳۱	۱۶۷۸۶	۲۰۳۱	۱۶۷۸۶	۲۰۳۱	۱۶۷۸۶	۲۰۳۱	۱۶۷۸۶	۲۰۳۱	۱۶۷۸۶	۲۰۳۱
۲۰۵۴	۲۰۵۴	۲۰۵۴	۲۰۵۴	۲۰۵۴	۲۰۵۴	۲۰۵۴	۲۰۵۴	۲۰۵۴	۲۰۵۴	۲۰۵۴	۲۰۵۴	۲۰۵۴	۲۰۵۴	۲۰۵۴
۲۰۴۵	۲۰۴۵	۲۰۴۵	۲۰۴۵	۲۰۴۵	۲۰۴۵	۲۰۴۵	۲۰۴۵	۲۰۴۵	۲۰۴۵	۲۰۴۵	۲۰۴۵	۲۰۴۵	۲۰۴۵	۲۰۴۵
۳۰۲۰	۳۰۲۰	۳۰۲۰	۳۰۲۰	۳۰۲۰	۳۰۲۰	۳۰۲۰	۳۰۲۰	۳۰۲۰	۳۰۲۰	۳۰۲۰	۳۰۲۰	۳۰۲۰	۳۰۲۰	۳۰۲۰
۲۰۱۹	۲۰۱۹	۲۰۱۹	۲۰۱۹	۲۰۱۹	۲۰۱۹	۲۰۱۹	۲۰۱۹	۲۰۱۹	۲۰۱۹	۲۰۱۹	۲۰۱۹	۲۰۱۹	۲۰۱۹	۲۰۱۹
۲۰۴۱	۲۰۴۱	۲۰۴۱	۲۰۴۱	۲۰۴۱	۲۰۴۱	۲۰۴۱	۲۰۴۱	۲۰۴۱	۲۰۴۱	۲۰۴۱	۲۰۴۱	۲۰۴۱	۲۰۴۱	۲۰۴۱
۲۰۳۸	۲۰۳۸	۲۰۳۸	۲۰۳۸	۲۰۳۸	۲۰۳۸	۲۰۳۸	۲۰۳۸	۲۰۳۸	۲۰۳۸	۲۰۳۸	۲۰۳۸	۲۰۳۸	۲۰۳۸	۲۰۳۸
۲۰۹۳	۲۰۹۳	۲۰۹۳	۲۰۹۳	۲۰۹۳	۲۰۹۳	۲۰۹۳	۲۰۹۳	۲۰۹۳	۲۰۹۳	۲۰۹۳	۲۰۹۳	۲۰۹۳	۲۰۹۳	۲۰۹۳
۲۰۴۸	۲۰۴۸	۲۰۴۸	۲۰۴۸	۲۰۴۸	۲۰۴۸	۲۰۴۸	۲۰۴۸	۲۰۴۸	۲۰۴۸	۲۰۴۸	۲۰۴۸	۲۰۴۸	۲۰۴۸	۲۰۴۸
۱۷۰۲۱	۱۷۰۲۱	۱۷۰۲۱	۱۷۰۲۱	۱۷۰۲۱	۱۷۰۲۱	۱۷۰۲۱	۱۷۰۲۱	۱۷۰۲۱	۱۷۰۲۱	۱۷۰۲۱	۱۷۰۲۱	۱۷۰۲۱	۱۷۰۲۱	۱۷۰۲۱
۱۷۰۵۵	۱۷۰۵۵	۱۷۰۵۵	۱۷۰۵۵	۱۷۰۵۵	۱۷۰۵۵	۱۷۰۵۵	۱۷۰۵۵	۱۷۰۵۵	۱۷۰۵۵	۱۷۰۵۵	۱۷۰۵۵	۱۷۰۵۵	۱۷۰۵۵	۱۷۰۵۵
۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲

در مرحله‌ی نخست ماتریس p ، با استفاده از رابطه‌ی $p_{ij} = \frac{v_{ij}}{\sum_{i=1}^m v_{ij}}$ تعیین می‌شود. با توجه به جدول ۳ ماتریس بی‌مقیاس شده به‌صورت زیر ارائه شده است.

جدول ۴: ماتریس بی مقیاس شده

شاخص	محله	سرپوله	میان قلعه	قطارچیان	ژاندارمری	آغازمان	چهارباغ
امنیت اجتماعی	۰.۱۷۰	۰.۱۶۷	۰.۱۷۵	۰.۱۸۲	۰.۱۵۰	۰.۱۵۳	۰.۱۵۳
مشارکت اجتماعی	۰.۱۶۳	۰.۱۷۲	۰.۱۸۱	۰.۱۶۲	۰.۱۶۶	۰.۱۵۳	۰.۱۵۳
فضاهای گذران اوقات	۰.۱۶۰	۰.۱۷۱	۰.۱۷۱	۰.۱۶۸	۰.۱۷۱	۰.۱۵۷	۰.۱۵۷
فضاهای باز و سبز عمومی	۰.۱۹۴	۰.۱۶۵	۰.۱۵۳	۰.۱۷۶	۰.۱۷۹	۰.۱۳۱	۰.۱۳۱
فضاهای پیاده	۰.۱۴۷	۰.۱۳۸	۰.۱۹۰	۰.۱۸۴	۰.۱۸۴	۰.۱۵۶	۰.۱۵۶
روابط همسایگی	۰.۱۶۸	۰.۱۷۴	۰.۱۶۲	۰.۱۶۴	۰.۱۷۰	۰.۱۶۰	۰.۱۶۰
میانگین مدت اقامت	۰.۱۹۵	۰.۱۶۵	۰.۱۵۹	۰.۱۵۰	۰.۱۷۷	۰.۱۵۱	۰.۱۵۱
درصد باسوادان	۰.۱۶۳	۰.۱۶۹	۰.۱۶۷	۰.۱۶۸	۰.۱۶۳	۰.۱۶۷	۰.۱۶۷
فضای قابل سکونت	۰.۱۷۷	۰.۱۷۷	۰.۱۶۰	۰.۱۶۰	۰.۱۴۶	۰.۱۶۷	۰.۱۶۷
تأمین نیازهای روزمره	۰.۱۶۳	۰.۱۶۷	۰.۱۵۶	۰.۱۶۰	۰.۱۹۰	۰.۱۷۱	۰.۱۷۱
متوسط قیمت زمین	۰.۱۲۶	۰.۱۴۲	۰.۱۵۸	۰.۳۱۷	۰.۱۴۲	۰.۱۶۲	۰.۱۶۲
میانگین اجاره بها	۰.۱۴۶	۰.۱۳۲	۰.۱۶۲	۰.۲۶۴	۰.۱۴۲	۰.۱۱۱	۰.۱۱۱
میانگین درآمد	۰.۱۵۰	۰.۱۲۰	۰.۲۰۳	۰.۲۲۴	۰.۱۶۸	۰.۱۵۲	۰.۱۵۲
ضریب تکفل	۰.۱۸۰	۰.۱۶۰	۰.۱۷۷	۰.۱۴۵	۰.۱۷۵	۰.۱۳۲	۰.۱۳۲
تأسیسات و تجهیزات	۰.۱۶۶	۰.۱۶۶	۰.۱۶۶	۰.۱۶۶	۰.۱۶۶	۰.۱۶۶	۰.۱۶۶
رضایت شغلی	۰.۱۴۸	۰.۱۶۶	۰.۱۵۳	۰.۱۹۲	۰.۱۷۱	۰.۱۶۸	۰.۱۶۸
هزینه تأمین نیازهای پایه	۰.۱۶۶	۰.۱۶۶۷	۰.۱۶۶	۰.۲۵	۰.۰۸۳	۰.۱۶۶	۰.۱۶۶

ادامه‌ی جدول ۴: ماتریس بی مقیاس شده

شاخص	محل	سرپوله	میان قلعه	قطار چین	ژاندارمری	آغازمان	چهارباغ
کیفیت ساختمان	۰.۱۶۹	۰.۱۶۹	۰.۱۶۹	۰.۱۶۹	۰.۱۸۸	۰.۱۵۰	۰.۱۵۰
دانه‌بندی بافت	۰.۱۴۶	۰.۱۴۶	۰.۱۵۳	۰.۱۸۰	۰.۱۷۳	۰.۱۴۵	۰.۲۰۱
درصد واحدهای مسکونی تک‌واحدی	۰.۲۱۶	۰.۱۴۲	۰.۱۴۲	۰.۲۴۶	۰.۱۶۳	۰.۱۳۹	۰.۰۹۱
تسهیلات شهری	۰.۱۷۴	۰.۱۶۰	۰.۱۶۰	۰.۱۷۴	۰.۱۷۳	۰.۱۶۴	۰.۱۵۲
وسایل حمل و نقل عمومی	۰.۱۷۰	۰.۱۸۷	۰.۱۸۷	۰.۱۵۴	۰.۱۶۹	۰.۱۶۵	۰.۱۵۳
کیفیت معابر	۰.۱۷۰	۰.۱۴۲	۰.۱۴۲	۰.۱۷۰	۰.۱۷۷	۰.۱۶۸	۰.۱۷۱
ترافیک	۰.۱۸۲	۰.۲۰۱	۰.۲۰۱	۰.۱۵۸	۰.۱۴۹	۰.۱۴۶	۰.۱۸۰
پارکینگ	۰.۱۷۸	۰.۱۹۵	۰.۱۳۹	۰.۱۳۹	۰.۱۸۵	۰.۱۵۵	۰.۱۴۵
دسترسی سواره به واحدهای مسکونی	۰.۱۷۳	۰.۱۷۴	۰.۱۷۵	۰.۱۷۵	۰.۱۶۴	۰.۱۶۴	۰.۱۴۹
آلودگی بصری	۰.۱۶۱	۰.۱۷۰	۰.۱۶۴	۰.۱۶۴	۰.۱۷۶	۰.۱۶۲	۰.۱۶۳
آلودگی فیزیکی	۰.۱۶۵	۰.۱۷۳	۰.۱۷۱	۰.۱۷۱	۰.۱۷۱	۰.۱۶۵	۰.۱۵۳
آلودگی هوا	۰.۱۰۳	۰.۱۱۲	۰.۲۷۵	۰.۰۹۲	۰.۰۹۲	۰.۲۹۳	۰.۱۲۲
آلودگی صوتی	۰.۱۸۷	۰.۱۷۰	۰.۱۷۸	۰.۱۵۴	۰.۱۵۴	۰.۱۷۴	۰.۱۳۴
نفوذپذیری	۰.۱۴۲	۰.۲۱۴	۰.۱۴۲	۰.۲۱۴	۰.۲۱۴	۰.۱۴۲	۰.۱۴۲
تنوع و گوناگونی	۰.۱۶۴	۰.۱۶۴	۰.۱۶۴	۰.۱۶۴	۰.۱۷۹	۰.۱۶۴	۰.۱۶۴
خوانایی	۰.۱۶۰	۰.۱۷۱	۰.۱۷۷	۰.۱۸۷	۰.۱۵۷	۰.۱۵۷	۰.۱۴۴

در مرحله‌ی بعد، ماتریس E_j با توجه به رابطه‌ی $E_j = -K \sum_{i=1}^n [p_i \cdot \ln p_i] ; \forall$ به‌طوری‌که $k = \frac{1}{\ln m}$ باشد، محاسبه شده و در جدول ۵ ارائه شده است.

جدول ۵: محاسبه E_j برای داده‌های مربوط به شاخص‌ها

شاخص	امنیت اجتماعی	مشارکت اجتماعی	فضاهای گذران اوقات فراغت	فضاهای باز و سبز عمومی	فضاهای پیاده	روابط همسایگی	میانگین مدت اقامت	درصد باسوادان	فضای قابل سکونت
E_j	۰.۹۹۸۶	۰.۹۹۹۲	۰.۹۹۹۶	۰.۹۹۵۸	۰.۹۹۵۷	۰.۹۹۹۷	۰.۹۹۷۶	۰.۹۹۹۹	۰.۹۹۸۵

شاخص	تأمین نیازهای روزمره	متوسط قیمت زمین	میانگین اجاره‌بها	میانگین درآمد	ضریب تکفل	تأسیسات و تجهیزات شهری	رضایت شغلی	هزینه تأمین نیازهای پایه	کیفیت ساختمان
E_j	۰.۹۹۸۷	۰.۹۵۹۱	۰.۹۸۲۱	۰.۹۸۶۲	۰.۹۹۸۴	۱	۰.۹۹۸۰	۰.۹۷۵۶	۰.۹۹۸۳

شاخص	دانه‌بندی بافت	درصد واحدهای مسکونی تک‌واحدی	تسهیلات شهری	وسایل حمل و نقل عمومی	کیفیت معابر	ترافیک	پارکینگ	دسترسی سواره به واحدهای مسکونی	آلودگی بصری
E_j	۰.۹۹۵۹	۰.۹۷۳۳	۰.۹۹۹۳	۰.۹۹۸۷	۰.۹۹۸۷	۰.۹۹۴۰	۰.۹۹۵۵	۰.۹۹۹۱	۰.۹۹۹۷

شاخص	آلودگی فیزیکی	آلودگی هوا	آلودگی صوتی	نفوذپذیری	تنوع و گوناگونی	خوانایی
E_j	۰.۹۹۹۵	۰.۹۳۳۶	۰.۹۹۶۸	۰.۹۸۹۰	۰.۹۹۹۶	۰.۹۹۸۰

در مرحله‌ی بعد، میزان انحراف هر یک از شاخص‌ها با استفاده از رابطه‌ی $d_j = (1 - E_j) \cdot V_j$ به‌دست آمده است و درنهایت، برای تعیین وزن شاخص‌ها از رابطه‌ی $w_j = \frac{d_j}{\sum d_j} \cdot V_j$ استفاده شده و در جدول ۶ نشان داده شده است.

جدول ۶: وزن شاخص‌های مورد مطالعه

شاخص	امنیت اجتماعی	مشارکت اجتماعی	فضاهای گذران اوقات فراغت	فضاهای باز و سبز عمومی	فضاهای پیاده	روابط همسایگی	میانگین مدت اقامت	درصد باسوادان	فضای قابل سکونت
w_j	۰.۰۰۵	۰.۰۰۳	۰.۰۰۱	۰.۰۱۶	۰.۰۱۶	۰.۰۰۰۹	۰.۰۰۰۹	۰.۰۰۰۲	۰.۰۰۵

شاخص	تأمین نیازهای روزمره	متوسط قیمت زمین	میانگین اجاره‌بها	میانگین درآمد	ضریب تکفل	تأسیسات و تجهیزات شهری	رضایت شغلی	هزینه تأمین نیازهای پایه	کیفیت ساختمان
w_j	۰.۰۰۴	۰.۱۶۲	۰.۰۷۰	۰.۰۵۴	۰.۰۰۶	۰	۰.۰۰۷	۰.۰۰۶	۰.۰۰۶

شاخص	دانه‌بندی بافت	درصد واحدهای مسکونی تک‌واحدی	تسهیلات شهری	وسایل حمل و نقل عمومی	کیفیت معابر	ترافیک	پارکینگ	دسترسی سواره به واحدهای مسکونی	آلودگی بصری
w_j	۰.۰۱۶	۰.۱۰۶	۰.۰۰۲	۰.۰۰۵	۰.۰۰۵	۰.۰۲۳	۰.۰۱۷	۰.۰۰۳	۰.۰۰۱

شاخص	آلودگی فیزیکی	آلودگی هوا	آلودگی صوتی	نفوذپذیری	تنوع و گوناگونی	خوانایی
W_j	۰.۰۰۱	۰.۲۶۴	۰.۰۱۲	۰.۰۴۳	۰.۰۰۱	۰.۰۰۷

با توجه به وزن شاخص‌های مورد بررسی (جدول ۶)، می‌توان وضعیت شاخص‌ها را در مرکز شهر سنندج به ترتیب بهتر بودن به صورت شاخص‌های اقتصادی، کالبدی، ارتباطی، زیست‌محیطی، زیبایی‌شناختی، اجتماعی، مرتب کرد.

طبقه‌بندی محله‌های مرکز شهر سنندج بر اساس شاخص‌های عینی و ذهنی پژوهش

طبقه‌بندی محله‌های مرکز شهر سنندج بر اساس شاخص‌های عینی

برای طبقه‌بندی محله‌های مرکز شهر سنندج بر مبنای شاخص‌های عینی، داده‌هایی که برگرفته از منابع اطلاعاتی (طرح جامع، مرکز آمار و منابع مکتوب دیگر) است، مورد بررسی قرار گرفته است. درواقع در این بخش شرایط موجود و آنچه در سطح مرکز شهر قابل مشاهده بوده، به عنوان معیاری برای طبقه‌بندی محلات مرکز شهر در نظر گرفته شده است. در این مرحله از رابطه‌ی $A^* = \{A_i | \max \sum_j w_j \cdot r_{ij}\}$ استفاده شده و نتایج در جدول ۷ برای طبقه‌بندی محله‌های مرکز شهر سنندج از دیدگاه شاخص‌های عینی ارائه شده است.

جدول ۷: طبقه‌بندی محله‌ها بر اساس شاخص‌های عینی پژوهش

رتبه	نمره نهایی	محله
۴	۰.۶۰۰۱۶	سرتپوله
۲	۰.۶۱۸۱۲	میان قلعه
۵	۰.۴۷۵۲۸	قطارچیان
۱	۰.۸۳۴۲۶	ژاندارمری
۶	۰.۴۴۲۴۳	آغازمان
۳	۰.۶۱۲۴۶	چهارباغ

تحلیل و طبقه‌بندی محلات مرکز شهر سنندج بر اساس شاخص‌های ذهنی

در ارتباط با بررسی‌های مرتبط با کیفیت ذهنی در مرکز شهر سنندج، از پرسش‌شوندگان خواسته شده است تا ابعاد ذهنی و ادراکات خود را در ارتباط با موضوعات مختلف مطرح کنند. یافته‌های پرسشنامه‌ها برای تحلیل و بررسی کلی از کیفیت زندگی ذهنی و میانگین کلی رضایت‌مندی ساکنان در جدول ۸ ارائه شده است.

جدول ۸: طبقه‌بندی محله‌ها بر اساس شاخص‌های ذهنی پژوهش

رتبه	نمره نهایی	میانگین (بر اساس پرسشنامه)	محله
۳	۰.۰۹۶۰۸۳	۱۳۲.۶۳	سرتپوله
۵	۰.۰۹۰۸۹۴	۱۲۸.۸۰	میان قلعه
۴	۰.۰۹۳۰۸۶	۱۳۰.۷۷	قطارچیان
۱	۰.۰۹۷۰۲۶	۱۳۴.۱۱	ژاندارمری
۲	۰.۰۹۶۴۶۸	۱۳۳.۶۹	آغازمان
۶	۰.۰۸۰۷۵۵	۱۲۸.۵۵	چهارباغ

تحلیل و طبقه‌بندی محلات مرکز شهر سنندج بر اساس شاخص‌های ذهنی و عینی توامان

با بررسی توامان هر دو بعد عینی و ذهنی کیفیت زندگی، نتایج جدول ۹ به دست آمده است.

جدول ۹: طبقه‌بندی محله‌ها بر اساس شاخص‌های ذهنی و عینی پژوهش با روش saw

رتبه	نمره نهایی	محله
۳	۰.۶۹۶۲۴	سرتپوله
۲	۰.۷۰۹۰۲	میان قلعه
۵	۰.۵۶۸۳۷	قطارچیان
۱	۰.۹۳۱۲۹	ژاندارمری
۶	۰.۵۳۸۹۰	آغازمان
۴	۰.۶۹۳۲۲	چهارباغ

تعیین محرومیت، برخورداری، سازگاری و ناسازگاری محله‌های مرکز شهر سنندج

چنانچه فردی در محله‌ای با شرایط مساعد کیفیت زندگی عینی زندگی کندو حس رضایت‌مندی (کیفیت ذهنی) نیز از محل زندگی خود و سایر ابعاد مرتبط با زندگی داشته باشد، این فرد در اصطلاح برخورددار نامیده می‌شود و چنانچه فردی در شرایط نامساعد در دو جنبه از کیفیت زندگی باشد، درواقع محروم است. حال چنانچه فردی در عین مساعد بودن شرایط عینی زندگی خود، حس رضایت‌مندی از کیفیت زندگی عینی خود نداشته باشد، درواقع این فرد ناسازگار بوده و چنانچه فردی با استانداردهای پایین زندگی، درعین‌حال از شرایط زندگی راضی باشد را می‌توان سازگار نامید. افزون بر این تقسیم‌بندی می‌بایست حالت دیگری را نیز بر این چهار حالت اضافه کرد که آن را می‌توان نیمه برخورددار نامید. در این حالت شخص درعین‌حال که استانداردهای عینی زندگی متوسطی دارد، حس رضایت‌مندی او نیز از زندگی و ابعاد مختلف آن در حد متوسطی است (Zapf, 1984).

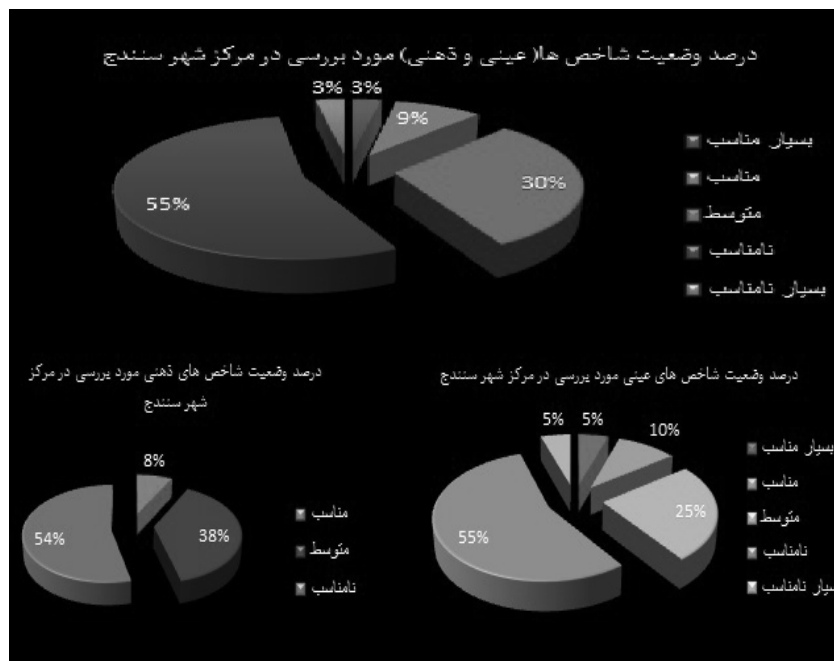
در بررسی‌های انجام شده در مرکز شهر سنندج، در قالب یافته‌های مربوط به کیفیت زندگی عینی و کیفیت زندگی ذهنی می‌توان به بررسی برخورداری، محرومیت، سازگاری و ناسازگاری محله‌های مرکز شهر سنندج پرداخت که نتایج آن در جدول ۱۰ ارائه داده شده است.

جدول ۱۰: تعیین محرومیت، برخورداری، سازگاری و ناسازگاری محله‌های مرکز شهر سنندج

محله	محرومیت، برخورداری، سازگاری و ناسازگاری محله‌های مرکز شهر سنندج
سرتپوله	محله سازگار
میان قلعه	محله ناسازگار
قطارچیان	محله سازگار
ژاندارمری	محله برخورددار
آغازمان	محله سازگار
چهارباغ	محله ناسازگار

بحث

با بررسی امتیازهای شاخص‌های کیفیت زندگی در مرکز شهر سنندج، ۵۵٪ از شاخص‌ها در وضعیت نامناسب و ۳۰٪ در وضعیت متوسط و تنها ۹٪ در وضعیت مناسب قرار دارند. از بین شاخص‌های ذهنی نیز ۵۴٪ در وضعیت نامناسب و ۳۸٪ درصد وضعیت متوسط و ۸٪ دارای وضعیت مناسب هست. همچنین ۵۵٪ از شاخص‌های عینی در شرایط نامناسب و ۲۵٪ در وضعیت متوسط و ۱۰٪ نیز در شرایط مناسب قرار دارند (شکل ۱). با توجه به وزن شاخص‌های مورد بررسی (جدول ۶)، می‌توان وضعیت شاخص‌ها را در مرکز شهر سنندج به ترتیب بهتر بودن به صورت شاخص‌های اقتصادی، کالبدی، ارتباطی، زیست‌محیطی، زیبایی‌شناختی، اجتماعی مرتب کرد. از طرفی با توجه به طبقه‌بندی محلات از لحاظ سازگاری و ناسازگاری، محرومیت و برخورداری، محلاتی که جز محله سازگار هستند از جمله محلات سرتپوله، آغازمان و قطارچیان، باید برنامه ریزان و مسئولین شهری به شاخص‌های عینی این محلات جهت ارتقا این شاخص‌ها توجه بیشتری داشته باشند و برای محلات ناسازگار میان قلعه و چهارباغ باید بیشتر به ارتقا شاخص‌های ذهنی این محلات توجه داشت تا این محلات نیز به سطح محلات برخورددار نزدیک شوند.

شکل ۱: وضعیت شاخص های مورد بررسی در مرکز شهر سنندج

نتیجه گیری

در نهایت مشکلات موجود در مرکز شهر سنندج با توجه به شش بعد کیفیت زندگی شهری به صورت زیر خلاصه و جمع بندی شده است:

• اجتماعی

- ضعف در ایمنی و امنیت اجتماعی به دلیل وجود مکان های ناامن اجتماعی، فضاهای بی دفاع شهری، زمین های بایر، تراکم بالای جمعیت روز نسبت به شب در محدوده، تداخل حرکت پیاده و سواره.
- کمبود فضاهای جمعی و اوقات فراغت (فعالیت های تفریحی، بازی و پارک های مناسب جهت استفاده ساکنین)
- جابه جایی جمعیت به دلیل وجود مشکلات اجتماعی در محدوده
- تمایل پایین به مشارکت اجتماعی به دلیل بی اعتمادی مردم نسبت به مسئولین شهری در رسیدگی به مشکلات محله.

• اقتصادی

- پایین بودن سطح درآمدی و نارضایتی شغلی گروه ها و اقشار اجتماعی ساکن.
- تفاوت زیاد میان اراضی کاربری تجاری با اراضی مسکونی و با توجه به قرارگیری واحدهای تجاری در حاشیه معابر اصلی، هزینه زیادی برای تعریض معابر لازم است.
- پایین بودن قیمت اجاره خانه و زمین در مرکز شهر سنندج نسبت به سایر نقاط شهر منجر به ساکن شدن قشر ضعیف جامعه در این محدوده شده است. (در شهرهای ایران، قیمت زمین و اجاره بها در محله هایی بیشتر است که دارای استانداردهای بالایی از کیفیت محیط باشد. بنابراین بالا بودن این شاخص ها می تواند به گونه ای بیانگر کیفیت محیط و به دنبال آن، کیفیت زندگی باشد).

• کالبدی و زیرساختی

- فرسودگی کالبدی بافت مسکونی و کیفیت پایین ساخت و ریزدانی بافت محدوده
- وضعیت نامناسب بدنه ها و جداره های اصلی
- کمبود و نامناسب بودن مبلمان شهری در محلات
- وجود درصد بالایی از واحدهای مسکونی تک واحدی و فرسوده

• ارتباطی و حمل و نقل

- وجود ترافیک شدید در مرکز شهر سنندج

- کمبود پارکینگ‌های مناسب در محدوده
- وجود معابر نامناسب و بی کیفیت
- وسایل حمل و نقل عمومی ناکافی، نامناسب و بی کیفیت

• زیست محیطی

- عدم وجود کانال‌های مناسب دفع فاضلاب و آب‌های سطحی در سطح محدوده
- وجود و تجمع زباله‌های خانگی در اطراف باکس‌های زباله و معابر
- وجود تابلوهای کثیف و شکسته، وجود ساختمان‌هایی با نمای نامناسب، بی کیفیت بودن رنگ‌های استفاده شده در محدوده
- وجود سروصدای ناشی از وسایل نقلیه در بخش‌هایی از محدوده و در نتیجه آن آلوده شدن هوا

• زیبایی‌شناختی

- عدم مطلوبیت محدوده در تصویر ذهنی اغلب ساکنین آن از لحاظ بصری
- عدم وضوح مرز ذهنی مشخص برای ساختار محلات
- وجود مناظر نازیبا به علت زوائد و آلودگی‌های بصری بدنه‌ی معابر خیابان‌های اصلی
- نفوذپذیری نامناسب محدوده
- خوانایی پایین محدوده به دلیل ضعف در طراحی و ساخت نشانه در نقاط گره‌گاهی، تعبیه فضای سبز.
- عدم وجود مقیاس و تناسب در ساختمان‌های بخش‌هایی از محدوده مرکز شهر.

در فرایند ارتقای کیفیت زندگی شهروندان در مرکز شهر متغیرهای گوناگونی ایفای نقش می نمایند، که در این میان نقش مدیریت شهری برجسته تر خواهد بود، زیرا مدیریت شهری با فراهم آوردن امکانات و خدمات مناسب در راستای حل مشکلات موجود می تواند محیط و منظر شهری زیبا و دلپذیر را برای ساکنین مرکز شهر فراهم آورد. درواقع تعریف و واگذاری وظایف مشخص به مرجع مدیریتی معین منجر به ارتقای بیشتر کیفیت زندگی شهری می شود. به عنوان نمونه، وحدت و یکپارچگی بیشتر در واگذاری و انجام وظایف کالبدی توسط شهرداری در سطح مناطق، نواحی و محله ها باعث می شود تا امکان بیشتری برای اعمال مدیریت هماهنگ و مؤثرتر در سطوح مختلف سیاست گذاری، برنامه ریزی و اجرای امور فضایی - کالبدی فراهم شود. هم چنین وقتی که تفرق مدیریتی در امور اقتصادی و اجتماعی در سطح مناطق، نواحی و محله های شهر حاکم باشد و متولی مدیریتی معینی نیز برای آن ها وجود نداشته باشد و سازمان های متعدد با تداخل وظایف در این زمینه ها دخالت داشته باشند. بنابراین نمی توان از مدیریت شهری انتظار داشت که در این زمینه ها اثرگذاری مناسبی داشته باشد. بنابراین برای ارتقا کیفیت زندگی مرکز شهر در ارتباط با هر یک از ابعاد و شاخص های آن لازم است که وظایف مشخصی تعریف و انجام وظایف بنا بر ماهیت آن ها و مطابق اصول یکپارچگی و هماهنگی به سازمان های معینی واگذار شود. چنین فرایندی را می توان پیش شرط تحقق و ارتقای کیفیت شهری تلقی کرد.

فهرست مراجع

1. Aly, H., Mohamed Maher, Sh., Morsy, M (2011). Area traffic capacity in central areas – Alexandria city center as a case study, Alexandria Engineering Journal, 50, 367–380.
2. Chena, Q., Aceyb, C., Lara, J. J. (2014). Sustainable Futures for Linden Village: A model for increasing social capital and the quality of life in an urban neighborhood, Sustainable Cities and Society, 1-15.
3. Discoli, C., Martini, I., San Juan, S., Barbero, D., Dicroce, L., Ferreyro, C., et al (2013). Methodology aimed at evaluating urban life quality levels, Sustainable Cities and Society, 10, 140–148.
4. Dissart, J. C., Deller, S. C (2000). Quality of life in the planning literature, Journal of Planning Literature, 15(1), 135-161.
5. Ghorbani, R., Ebrahimpour, A., Noshad, S (2012). Motivational Modeling in Developing of Urban Fringe Recreational Places an Approach for Improving the Quality of Life Case Study: Recreational Place of Oun-Ebn-Ali, Tabriz, Iran, Procedia Environmental Sciences, 13, 297–306.
6. Hsieh, C. H. M., Kenagy, G. P (2013). Measuring Quality of Life: A Case for Re-Examining the Assessment of Domain Importance Weighting, Applied Research Quality Life, 9, 63–77.

7. Jacobs, M. (1995). Sustainable development, capital substitution and economic humility: a response to Beckerman, *Environmental*, 4(1), 57-68.
8. Jones, A. (2005). *A Guide to Doing Quality of Life Studies* (Birmingham: CURS, School of Public Policy).
9. Lee, Y. J. (2008). Subjective quality of life measurement in Taipei, *Building and Environment*, 43(7), 1205-1215.
10. Lotfi, S., Solaimani, K. (2009). An assessment of Urban Quality of Life by Using Analytic Hierarchy Process Approach (Case study: Comparative Study of Quality of Life in the North of Iran), *Journal of Social Sciences*, 5(2), 123-133.
11. Maditinos, D. I., Papadopoulos, D., Prats, L. (2014). The Free Time Allocation and its Relationship with the Perceived Quality of Life (QoL) and Satisfaction with Life (SwL), *Procedia Economics and Finance*, 9, 519 – 532.
12. Marans, R. W. (2003). Understanding environmental quality through quality of life studies: the 2001 DAS and its use of subjective and objective indicators, *Landscape and Urban Planning*, 65(1), 73-83.
13. Massam, B. H. (2002). Quality of life: Public planning and private living, *Progress in Planning*, 58(3), 141-227.
14. McCrea, R., Shyy, T. K., Stimson, R. (2006). What is the strength of the link between objective and subjective indicators of urban quality of life?, *Applied Research in Quality of Life*, 1(1), 79-96.
15. McCrea, R., Stimson, R., Western, J. (2005). Testing a moderated model of satisfaction with urban living using data for Brisbane-South East Queensland, Australia, *Social Indicators Research*, 72(2), 121-152.
16. Morais, P., Camanho, A. (2010). Evaluation of performance of European cities with the aim to promote quality of life improvements, *Omega*, 39(4), 398-409.
17. Mostafa, A. M. (2012). Quality of Life Indicators in Value Urban Areas: Kasr Elnile Street in Cairo, *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 50, 254-270.
18. Petrosillo, I., Costanza, R., Aretano, R., Zaccarelli, N., Zurlini, G. (2012). The use of subjective indicators to assess how natural and social capital support residents' quality of life in a small volcanic island, *Ecological Indicators*, 24, 609-620.
19. Rostami, A., Ghazinour, M., Nygren, L., Nojumi, M., Richter, J. (2013). Health-related Quality of Life, Marital Satisfaction, and Social Support in Medical Staff in Iran, *Applied Research Quality Life*, 8, 385-402.
20. Schyns, P., Boelhouwer, J. (2000). Measuring Quality of Life in Amsterdam: from the viewpoint of participation.
21. http://www.researchgate.net/publication/255568319_Measuring_Quality_of_Life_in_Amsterdam_from_the_viewpoint_of_participation
22. Sica da Rocha, N., Power, M. J., Bushnell, D. M., Fleck, M. P. (2012). The EUROHIS-QOL 8-Item Index: Comparative Psychometric Properties to Its Parent WHOQOL-BREF, *VALUE IN HEALTH*, 15 (3), 449 – 457.
23. Ülengin, B., Ülengin, F., Güvenç, Ü. (2001). A multidimensional approach to urban quality of life: The case of Istanbul, *European Journal of Operational Research*, 130(2), 361-374.
24. Zapf, W. (1984). Individuelle Wohlfahrt: Lebensbedingungen und wahrgenommene Lebensqualität in der Bundesrepublik, In Rapley, M. (2003), *Quality of life research: A critical introduction*. London: Sage Publications, 25-31.

i Quality of life

ii maslow

iii Region

iv Civic

5 Simple Additive Weighting method